

HUGO TREFFNERI GÜMNAASIUM

LAURA POROVART

CHARLES BUKOWSKI „NAISED“ JA OLAVI RUITLASE „NAINE“ TEGELASTE VÕRDLU

JUHENDAJA HELGI TERING

SISSEJUHATUS

Käesolev uurimistöö võrdleb ja analüüsib Charles Bukowski romaani „Naised“ ja Olavi Ruitlase romaani „Naine“. Mind on kaua aega paelunud meeskirjanike loomes naiste kujutamine, kuna naisena ei tea ma veel isegi, kes täpselt olen, ning eriti põnev on lugeda meeste arutlusi selle kohta, kelleks nad naisi peavad. Teiseks vastanduvad mõlemad romaanid – Charles Bukowski „Naised“ ja Olavi Ruitlase „Naine“ – hea käitumise tavadele ja kuuluvad pigem teoste hulka, mida kohustusliku kirjanduse nimekirjast ei leia. Seda esmalt ebaviisaka keelekasutuse ja teiseks esmapilgul väärastunud eetika tõttu. Seega tundsin, et just nende teostega tahangi töötada. Henry Charles Bukowski ja Olavi Ruitlane, kaks isepäist enesekeskset kirjanikku oma rõveda keelekasutuse ja misogüünse maailmavaatega kohutasid mind esmalt. Teemasse süvenemine aga avas tekstid hoopis teistelt tasanditelt ning pakkus peagi põnevaid ja silmaringi avardavaid teemasid ning küsimusi ja võimalusi neid laiemalt käsitleda.

Töö koostamisel kasutasin peale põhiteoste nais- ja meesuurimuste ajakirjas Ariadne Lõng ilmunud artikleid, millest enam tähelepanu pöörasin S. B. Ortneri artiklile, peale selle toetusin ka kirjanike antud intervjuusid ja biograafiat. Lisaks toetusin erinevate antropoloogide teostele, kellest toon välja P. Bourdieu' ja S. de Beauvoir'i.

Käesolev töö on jaotatud kahte suuremasse osasse, millest ühes käsitlen meeskirjanike ja meestegelaste kujunemislugu ja nende suhteid naistega. Teises analüüsin naise ja mehe vahelist armastust kui looduse ja kultuuri vahelist sümbioosi, milles toetun Sherry B. Ortneri

artiklile. Seejärel vaatlen mõlemas teoses kujutatud keha ja sellega tekkinud probleemi, kas naine on nendes teostes pigem objekt või subjekt.

Uurimuse põhieesmärk on esmalt uurida, miks käsitlevad mõlemad kirjanikud naistegelasi ja suhteid nendega just sel viisil, nagu nad seda teevad, ja kui palju on seda mõjutanud keskkond. Teine eesmärk on uurida, kas ja kui palju on vaadeldavates romaanides muutunud mehe-naise ühiskondlik vahekord ja kui palju see allub S. B. Ortneri eelnevalt mainitud teooriale, ning sellest johtuvalt lahendada mõlemat romaani lugedes tekkinud küsimust, millisele tasandile keha asetatakse.

ÜLEVAADE

Probleemide valik tuleneb esiteks uurija isiklikust huvist. Teiseks on probleemid valitud lähtuvalt sellest, et suurte ühiskondlike muutuste taustal tõusevad hoiatused, hirmud ja ähvardused sooliste erinevuste ähmastumise ja sugudevaheliste võimuhete ümberpöördumise ees, justkui sümboliseerides ühiskonna korrastatust tervikuna: kui muutuvad soorollid, siis muutub ühiskonna põhi (Kirss 2008). Valitud romaanid olid eelnenud sugudevahelise võimuhete ümberpöördumise väite sobilikuks kontrolliks. Teoreetilise põhjana kasutatakse uurimistöös Sherry Beth Ortneri samateemalist artiklit „Kas naise ja mehe suhe on sama, mis looduse ja kultuuri suhe?“, mis taandab oma põhiteesid mehe ja naise kehade füsioloogilisele erinevusele ning sellest tulenevalt erinevatele funktsioonidele, mis omakorda sunnivad keha omanikule ühiskonna poolt peale erinevaid rolle.

Tõsiasi, et viimase paarikümne aasta vältel on loodud keha küsimustele keskenduv ajakiri, /.../, näib osutavat sellele, et *kehast* on saanud humanitaar- ja sotsiaalteadustes uus mõjukas rändmõiste (Noormets 2008). Kõik, mida me teeme, teeme oma kehaga. Kui mõtleme, räägime, kuulame, kirjutame, sööme, magame, siis kasutame oma keha. Iga meie elu aspekt on kehastunud. Kuid nagu nägime, on analüütiliselt võimalik teha vahet keha omamisel ja keha olemisel. Fenomenoloogilised mõisted *elav keha* ja *kehastus* tuletavad meelde, et ise ja keha ei ole lahus ning, et kogemus on alati kehastunud (Noormets 2008). Keha on meile alati üksnes diskursiivne keha. Ainus „kord“ inimese kehas on see, mis on ühiskonna poolt kehtestatud. Keha paikneb erinevate võimu- ja teadmisinformatsioonide vaheliste võitluste keskpunktis (Noormets 2008). Tiina Kirsi (2008) küsimus „Kas sugu on humanitaarteadustes rändav mõiste või ründav ja häiriv tegur puhtas analüüsis, kunstlikult ja poliitilise eesmärgiga tekitatud lisand või hälve, mille juured on feminismis ning mille viljad ilmnevad vaid identiteedipoliitikas?“ pakub küsimust lihtsustades uurimisobjektiks keha ehk kõige otsesemat

soomäärajat. Sealtkaudu ilmneb üks uurimistöö alateemadest: kuidas kujutavad meesautorid keha oma teostes ning kas ja kui palju erineb peategelase (mehe) keha kujutamine kõrvaltegelaste (naiste) keha kujutamisest.

1. MEESPEATEGELASED

1.1. ISELOOMUSTUS

1.1.1. „Naised“ – Hank Chinaski

C. Bukowski romaani „Naised“ peategelane ja autori *alter ego* Hank Chinaski, kellele nimeks antud Bukowski enese hüüdnimi Hank, on Los Angeles elav poet, kes tagasivaatavalt jutustab oma armuseiklustest ning tema elust läbi käinud naistest.

Chinaskit kirjeldatakse kui pidevalt purjus, keppivat või onaneerivat jõhkrasuist, kuid siiski reaalsustajuga küünikust kirjanikku. Hank ei olnud klassikalise ameerika mehe prototüüp, vaid esindas kedagi boheemlase ja asotsiaali vahepealset, ilmselgelt mitte ühiskonnas tunnustatud klassi esindajat. Nagu Gay Brewers oma uurimuses „Charles Bukowski“ märgib, pole „Naiste“ Henry Chinaski kaugeltki mehelik isane kuju; tihti on ta alkoholi tõttu impotentne, näeb narr välja, teda põlastavad, pilkavad ja petavad noored naised, kes on temast selgelt üle. Tõepoolest, juba romaani esimesed read paljastavad Chinaski kui haletsusväärse ja saamatu mehe... (Sounes 2003: 228).

Esimeses isikus jutustav mees on pärit tugevalt patriarhaalsest perekonnast, kus dominantsele isale allusid nii noor Bukowski kui ka tolle alandlik ema. Lapsepõlvest pärit emapoolne hoolimatus ning vähene armastus ja isa füüsiline alandus jätsid talle püsiva jälje. „See painav lapsepõlv ongi mulle põõna pannud,“ kirjutab ta (Sounes 2003: 20).

Tähelepanekud, mida teeme oma vanemate põhjal ning nendega seotud kogemused määravad ehk kõige enam meie arusaamu mehest ja naisest (Fox Keller 2001: 111–112). Enamikul juhtudest määrab just ema selle emotsionaalse konteksti, millest lähtudes kujundatakse erisus mina ja teiste vahel. See põhiline ja määrav tõsiasi moonutab paratamatult sugu puudutavaid tajusid (Fox Keller 2001: 112).

Sealjuures võib Hanki teatav naiste vihkamine alguse saada just lapsepõlvest, kus emapoolne armastus ja kaitse jäid vajaka. Ta väidab, et sai karistada peaaegu iga päev, vahel kuni neliteist hoopigi järjest, ning ema seisis ükskõikse näoga uksele. Tema suutmatus peksu takistada või mingitki kaastunnet üles näidata (ta isegi ei kallistanud poega) hävitas Bukowskis tema vastu igasuguse austuse ja kiindumuse (Sounes 2003: 22). Hank kasutas

sealjuures oma ema kui rollimudelit, kellega teisi naisi võrrelda, ning oli sageli üllatunud, kui nood käitusid teisiti, kui tema ootas (Korhonen 2006: 6).

Aastaid hiljem mõistis Hank ema teguviisi saksa naise käitumisena, sest Saksamaal oli abikaasa sõna naisele seaduseks (Korhonen 2006: 5).

Mina lahtipääsemises teise /inimese/ küljest saab emast, kes on kõige esimene ja algupärasem subjekt, tõhusa ja afektiivse negatsiooniprotsessi käigus lapse esimene objekt. See naine on ja jääb alati naise arhetüübiks ning kognitiivseid ja emotsionaalseid protsesse, mis meenutavad meile seda ühendust, mõjutab seos temaga (Fox Keller 2001: 112).

Hilisem ülitugev nahahaigus ning sellest tulenenud kompleksid viisid Bukowski nii kaugele, et ta hoidus naistega otsesest kontaktist ning tundis end pikki aastaid alaväärsena, millest tuleneb ka tema hilisem täitmatu iharus naiste järele. Tema enda sõnul pidi ta nooruses kaotatud aja tagasi tegema. „See on mul lapsepõlvest pärit. Mind ei hoitud ega armastatud. Ja kui ma noor mees olin, ega siis ka keegi õieti ei hoidnud ega armastanud mind. Eks ma nüüd katsun järele jõuda...“ (Bukowski 2001: 237).

Loogilise sammuna näiks nüüd peategelase asetamine mõnda kõrgemasse ühiskonnakihti ning tema ülekülvamine ühiskondlikult tunnustatud iseloomuomadustega, kuid peategelane on vaid vaene vanamees, kes joob õhtuga mitu purki õlut, suitsetab paberosse ning toksib armutult kirjutusmasinasse oma elukurbust. „Kirjutades panin igal ööl nahka pudeli viskit ja kaksteist õlut. Tõmbasin odavaid sigarillosid ja tagusin kirjutusmasinat ja jõin ja kuulasin raadiost klassikalist muusikat ja nii kuni varahommikuni välja“ (Bukowski 2001: 7).

Bukowski suhet naistegelastega kirjeldatakse kui vaenulikku ning lausa misogüünset. Kriitik Russel Harrisoni sõnul on Bukowski lähenemine naistele tohutu itsitav kliše, sest ta ei tea naistest tegelikult mitte midagi, peale selle, et „naised jäävad alati samaks“ (Korhonen 2006: 8). Üldiselt on Hankil naiste osas negatiivne hoiak, tema meelest on naised truudusetud, kiskjalikud ja huvitatud vaid rahast ja ei millestki muust (Korhonen 2006: 9). Samas võib täheldada Hanki puhul paralleelselt vihkamist ja kiindumust, iha ja hirmu naiste ja üldiselt naissoo vastu, mitte ühe konkreetse naise vastu. Kontrastiks sellele oli Bukowski reaalses elus enda lähedal seisvate naiste vastu hooliv ja kaitsev, iseäranis paistab see silma suhtes tema ja ta tütre vahel (Korhonen 2006: 9).

Bukowski kujutab naise ja mehe suhet tihti segase ja probleemiderohkena, kusjuures naised on kujutatud peamiste segaduste tekitajatena. Vastukaaluks aga näib, et naised on Hanki peas kesksel kohal ning nad tunduvad tema jaoks väga tähtsatena. Sellest hoolimata ei saanud naistegelased „Naistes“ isegi mitte pearolli, vaid jäid meespeategelast süžeeliselt toetama. Kusjuures naistegelastel on /.../ vaid nartsissistliku Mina rahuldamise funktsioon:

nad pole mitte Mina armastuse objektid, vaid peavad andma Minale veelgi enam kinnitust, kui võrd armastusväärne ta ise on, et ta saaks end ikka ise rohkem armastada (Mihkelev 2002). Bukowski kirjeldatud naise on iseloomustatud kui eluvõõraid, lõtvade elukommetega nõrku olendeid. Vastuokslikult tahan aga väita, et „Naiste“ kirjutamise ajal oli aktiivselt pead tõstmas naisliikumine ning teine feminismi laine, mille kinnituseks on ka romaanis esinev skulptor ja kunstnik Lydia.

Naiste iseteadlikkuse tõttu kipuvad soorollid vahetevahel segunema, kuna esiteks ei esinda poeedist Hank traditsioonilist maskuliinset alfaisast, kes on kultuuri poolt pärsitud ja keda Sigmund Freudist lähtuvalt võiks nimetada kultuurikandjaks ning kes satub pigem naiselikule poolele, mida seostatakse seksuaalsuse ja loomisega. Teiseks otsivad kuraasiga naistegelased võimalust taltsutada taltsutamatu ehk joomarist vanamehenässi ja seepärast üritavad kõik naistegelased erinevatel viisidel meest ümber kasvatada.

Hank otsib lakkamatult naiste lähedust, põhjendades seda sellega, et kasutas neid ühtviisi oma loometöö materjalina – olles mees, oskas ta mehi oma kirjatöodes kujutada, kuid naistest arusaamiseks pidi neid ilmtingimata kogema. Teisalt vajas ta hingelist lähedust, seda leidmata oli ta sunnitud üha uute naistega kontakte looma, et leida lõpuks kõige õigem.

Raamatu põhjal võib otsustada, et Hank ei valinud oma voodikaaslaseid, vaid läks üsna spontaanselt pea iga pakkumise peale välja ning seetõttu on keeruline välja tuua tema poolt ihaldatud konkreetset naisetüüpi. Talle meeldis naisolemus üldises mõttes: naiste käitumismaneerid, see, kuidas nad kõndisid või kuidas nad oma juuksenõela kapi taha kaotasid. Ometigi võib tema sisemonoloogidest välja lugeda, et ta otsis korralikku naist, kes suudaks rahuldada tema kehalised ja vaimsed vajadused. Vaimsete vajaduste all peab ta silmas tolerantsi oma ennasthävitavale eluviisile, mõistvust tema kirjutatu suhtes ja armastust tema vastu.

Naiste tee Hanki juurde oli alati sirge, ilma ühegi keerutamiseta. Põgusa kirjavahetuse järel saadi kokku. Samuti kohtus ta paljude naisfännidega pärast luuleõhtuid ja avalikke esinemisi. Samas tuli osa naisi ise tema juurde ilma ette teatamata ning Hankil pruukis vaid uks avada. Siit aga koorubki välja see, et Hank ise ei pidanud naiste leidmiseks eriti vaeva nägema ja seega ilmselt hakkas ta nende paljususe tõttu neid ka ehk vähem väärtustama, samas aga kasvas iha tal nende naiste vastu, kelle kättesaamiseks pidi vaeva nägema, sest nad olid üsna haruldased.

Hanki kujunemisloole on tugeva märgi jätnud perekond, mis noorele mehele mingit toetust ei osutanud. Tema isa karistas teda pidevalt ihunuhtlusega ning ema vaatas tummalt pealt ega vaevunud noormeest isegi mitte lohutama. Just suhe emaga võis tekitada Hankis pahameele

naiste vastu. Märkimisväärne kaal Hanki kujunemises oli ka tema noorukieas välja löönud ülitugeval aknel, mis tegi teda oma keha pärast ebakindlaks ja segas tal omaealiste neidudega normaalselt suhelda. Selle tõttu oligi tema elus keskiga just kõige tormilisem, kuna tema enese sõnul pidi ta kaotatud aja tasa tegema. Kuna keskikka jääb ka aktiivne loometegevus, olid naised Hankile inspiratsiooniks ja ühtlasi ka lõbustuseks.

1.1.2. „Naine“ – Mees

Olavi Ruitlase romaani – absurdihõngulise novellikogu peategelane **Mees** on noor töötu poet, kes sokutab end naise juurde elama, millele aga järgneb pidev halamine pealesurutud „traditsiooniliste“ meesso kohustuste üle. „Ma olin geniaalne noor luuletaja ja kirjanik, kelle luuletusi ja artikleid polnud mitte kunagi kellelgi tarvis, mistõttu polnud ka raha, et korralikult kõht täis süüa...“ (Ruitlane 2009: 10)

Kuna teos on esitatud mehe vaatepunktist ning esimeses isikus jutustajaks on peategelane, nimetaksin teost kirjaniku enda elukogemustel ja läbielamistel põhinevaks raamatuks, kuid kirjanik ise lükkab selle ümber juba raamatu esimesel lehel, kus on selgelt öeldud, et tegu on puhtalt välja mõeldud looga, mida ei ole kunagi juhtunud. Siiski on teada, et romaanile andis tõuke Ruitlase purunenud abielu ning kohtuotsusega suletud isiklik blogi, mida võiks nimetada „Naise“ algseks variandiks.

Kultuuriruum, kus **Mees** elas, oli küll poliitilise vabaduse saavutanud Eesti, kuid selles konkreetnes maakohas oli ikkagi tunda tugevat kolhoosikultuuri. Tähtsam elutegevus käis ümber lauda ja mõne naabrimehe sauna, kus tegelased alkoholi joomas käisid. Teatud nõukogudeaegsele mentaliteedile viitavad ka **Lollid Maainimesed**, kes päevad läbi joovad, kuid **Mees** saab nendega üllatavalt kombel hästi läbi ning on üpriski kurb, kui nad **Naisega** linnale lähemale kolima peavad.

Kujutatav mees on üles kasvanud oletatavalt nõukogude perekonnas, mida võib nimetada patriarhaalseks, ometi raamat ei kinnita ega lükka minu väidet ümber. **Mehele** pole fantaseeritud üleloomulikke või absurdseid omadusi, mis looksid temast supermehe – ta on saamatu, sõnakehv ja kohati otsustusvõimetu ning selgrootu. Siiski ootab ta õigust olla armastatud ja veeta oma aega endale kõige sobivamal moel ehk olles rahu ning kirjutades ajaviiteks luuletusi. Vastukaaluks on raamatu teist olulist karakterit, **Naist**, kujutatud kui valju, tarbimishulluse käes vaevlevat hariduseta maainimest, kes brutaalse jõuga surub enda talle alla **Mehe**, tossikese poeedi, ning üritab seejärel temast vormida „tõelist“ meest. Sellega on traditsioonilised soorollid vahetunud ja mees on asetatud naise kohale, kannatades pideva ahistamise ja alaväärsuse all. „Minu kooselus **Naisega** olin nõrgema soo esindajaks mina,

Mees” (Ruitlane 2009: 15). **Mehe** ja **Naise** soolise lõhe teeb veelgi suuremaks see, et meestegelane on töötu ning tema õlule on veeretatud traditsioonilised naiste tööd, kui samal ajal teeb **Naine** tööd ning teenib perekonnale raha.

Peale **Naise** on raamatus kirjeldatud ka palju teisi naisi, kellega oli **Mees** suhtes paralleelselt abieluga. Seks võib olla armuafääri lisaboonus, kuid see ei ole algpõhjus. Abieluvälise suhte põhjusi on kaks: abielupinged ja igavus (Adler 2011: 82). Nii väidab ka **Mees**, kel ei olnud piisavalt südikust kogu seda suhtekomejanti lõpetada.

Kirjelduste järgi saab hõlpsasti öelda, millised naised **Mehele** meeldisid, kuid sealjuures peab pidama silmas siiski seda, et **Mees** ei näinud naispartnerite otsimisega suurt vaeva, vaid naised tulid ise tema juurde, seega oleks paslik öelda, et **Mees** leppis nende naistega, kes tema juurde tulid. „... aga ikka nad tulid, alatasa – ühekaupa, kahekaupa. Kolmekaupaga pole mulle **Naisi** tulnud“ (Ruitlane 2009: 10).

Mees otsis naist, kes kallaks ta üle armastuse ja õrnusega ning tahaks teda juba puhtalt seepärast, et ta on mees. „Ma olin rahul... Mees, kes on üleküllatud armastuse ja õrnusega, on tugev ja võitmatu...“ (Ruitlane 2009: 93). „See on väga eriline tunne, kui tajud, et **Naine** tahab sind ainult sellepärast, et sa mees oled. Ilma igasuguste lisavidinate, atribuutika, milletagi. Sa oled **Mees** ja nii vähesest võib mõnikord piisata...“ (Ruitlane 2009: 151).

Mehe vaade naistele laiemalt ei olnud õel või misogüünne, vaid see esines tugevamalt ainult **Naise** puhul, kes oli tema seaduslik abikaasa ja **Lapse** ema. Teiste naiste vastu säilis himu ja **Mees** oli nendega kontakti loomises ja kontakti hoidmises aldis. Abielu eesmärk on muuta meest teataval määral oma naise suhtes immuunseks, teised naised aga säilitavad tema silmis oma hurma, ja nende ümber mees keerlebki (Beauvoir 1997: 173).

1.2. AUTORITEKESKNE ANALÜÜS LUGEJA SILMADE LÄBI

Uuriija ei saa olla neutraalne ehk objektiivne, vaid teadmised on paratamatult positsioneeritud. Seega võib uurija olla erineva määraneni aus oma asendi suhtes, teadvustades oma lähtekohtade, piiride, isegi silmaklappide mõju oma uurimisobjekti ja teema suhtes (Kirss 2008). Toetudes Kirsi arvamusele, on nende kahe kirjaniku analüüsis palju subjektiivsust ja emotsionaalset hinnangut minu uurija piiratuses tulenevalt.

Bukowski ja Ruitlane, kaks rohkem või vähem karismaatilist meeskirjanikku, kes on mõlemad küll pärit täiesti erinevates paikadest, kuid mingis teatud punktis omavad sarnast vaadet elule ja olule. Bukowski kui suurlinnapoiss, pärit Los Angelesest, mille populatsioon juba viiekümnendatel ületas tublisti kogu Eesti rahvaarvu, ja vastukaaluks Ruitlane, Võrust,

kesk soid ja metsasid. Muidugi on neil erinev ühis- ja keskkonna kogemus, ometi ei saa üht teisest paremaks pidada.

Suurim erinevus mõlema mehe vahel on erinev kogemustepagas (sh tunnus) ja haardeulatus, mis kumab selgelt läbi ka nende töödes. Ometigi tuleb nentida, et Ruitlane on praegu umbes selles eas, mil Bukowski alles hakkas kuulsust saavutama, seega pole Ruitlase edulugu üldsegi mitte ammendunud.

Raamatu peategelaste erinevus on esmalt see, et Hank on siiski mingil moel ise tegutsev ja ise otsustav inimene, kes siis, kui asjad muutusid ebameeldivaks, lihtsalt pakkis oma seitse asja kokku ja kõndis minema. **Mees** aga vindus ühe probleemi otsas mitu aastat ja ei teinud midagi, et oma olukorda parandada, vaid needis mõttes **Naist** ja kirjutas oma luuletusi vaikselt nurgas edasi. Teiseks tahtis Hank eeskätt seltsi ja rahulikku tiksumist ning rahuldada oma primaarseid vajadusi, kuid **Mees** otsis pigem seiklusi ja vaheldust oma muidu nii vaimselt tühja ellu **Naisega**. Sealt ka tihedad tiivaripsutused erinevate naistega.

Samas koorub Hanki puhul välja see, et ta saab massiliselt naiste kirju, võrdluseks ei saa **Mees** ühtegi. Naiste kirjad on juba nagu riulitais vinüüle ja tema lihtsalt valib vastavalt oma tujule ja tahtmisele ühe kindla ja paneb mängima. Siiski peab tähelepanu pöörama tõsiasjale, et ükski neist naistest pole klassikaline ameerika koduperenaine, kes küüriks kodus kööki ja kasvataks lapsi, vaid pea neil kõigil on mingi kindel seisukoht, mida nad tahavad maailmale tõestada ja peavad seda osati võimalikuks, kui allutavad mõne mehe oma võimule, tõestades nii oma tugevust ennekõike endale. Samuti tasub liigitada ka **Meest** ja tema naisi, kuigi nende puhul võib siiski määravaks saada asjaolu, et 21. sajandi alguseks on Eesti puhul ameerika-tüüpi koduhoidja veel uus nähtus, kuna juurdunud oli nõukogudeaegne mentaliteet, et nii naine kui ka mees käivad võrdselt tööl.

Ka naiste mõju meestele oli erinev. Hank küll kandis mõnda naist kaua südames, kuid kuna tal oli alati naisi paraja varuga, siis ei jätkunud taganutmiseks eriti aega. Siiski oli ta nõus tegema enda elus teatud muudatusi, et naisi enda juures hoida. Naisi Hanki käitumine väga ei morjendanud, läks ju suur osa neist ikkagi tagasi oma tavaelu juurde või leidsid uue mehe. Samas proovis **Mees** kohatud naistega sidet hoida ja neid eneses kanda palju kauem, kui oleks olnud ehk vajalik või tarvis. Siiski ei olnud ta valmis tegema suuremat sorti muudatusi, vaid ootas, et tema jaoks midagi paremaks tehtaks. Ideaalseks näiteks oli **Väike Naine**, kelle juurde läks ta ka vaid mugavuse pärast, kui enda naisega kippusid asjad kriitiliseks minema ning oli tarvis kedagi, kes tema eest hoolitseks. Naised ei võtnud teda nii tõsiselt, et temast end kuidagi suuresti mõjutada lasta, nad pöördusid samuti oma elu juurde tagasi.

Tugev erinevus on ka see, et Hank lausub oma naistele, kuidas ta neid armastab, aga **Mees** ei ütle raamatus seda ühelegi naisele. See näitab **Mehe** ükskõikset suhtumist naisesse ja nendepoolsesse armastusse.

Sarnasusena võib välja tuua tõsiasja, et kumbki romaan ei kandnud endas filosoofiliselt põhjapanevat sõnumit või sügavamat mõtet – mõlemad mehed lihtsalt jutustasid lugu oma elust ja ei soovinudki sellega lugeja eluvaadet kardinaalselt muuta. Siiski võib öelda, et need pealispindselt labased romaanid võivad avada noore lugeja jaoks uusi elutahke ning panna neid juurdlema armastuse üle.

Sarnane oli ka raamatute ülesehitus ehk kuidas raamat algab kooselust naisterahvaga, kellega peagi hakkavad peategelasel probleemid ning mehest saab polügaam. Seejärel on teatud aeg, mil mehel pole kindlat uut suhet ning siiski käiakse ka vana naise juures. Ühtäkki ilmub kusagilt välja ideaalnaine, kellega mees hakkab kokku elama ning lugu kulmineerub mehe monogaamiks hakkamisega. Bukowski puhul võib oluline aspekt olla ka vanus ja sellest tulenev raugemine.

1.3. NAISTEGELASTE KUJUTAMISE ANALÜÜS

1.3.1. Bukowski

1.3.1.1. Välimus

Bukowski annab võrreldes Ruitlasega oma naiskarakteritele väga selgepiirilised välised omadused, mis loovad hea ettekujutuse igast üksikisikust. „Tal olid pikad pruunid juuksed ja üsna pikk ja lopsakas nina ja üks silm oli tal kuidagi teistsugune,“ (Bukowski 2001: 8), „Otse minu vastas teisel pool lauda istus tüdruk, absoluutselt kõige ilusam, keda ma elus olen näinud. Ta nägi välja nagu noor Katharine Hepburn. Ta oli umbes kaksikümmend kaks ja lihtsalt kiirgas ilu. Paistis, et see meeldis talle endalegi,“ (Bukowski 2001: 85), „Tal olid punakaspruunid hästi pikad juuksed. Ta oli väikest kasvu, aga jube proportsionaalne. Ja kõige ilusam tema juures oli ta nägu,“ (Bukowski 2001: 86).

Bukowski paneb oma naistegelaste kirjelduses väga suurt rõhku kirjeldamiseks nende riietust, erinevaid kehaosi, käitumismaneere ja väljanägemist kui kõiki eelmainitud omadusi hõlmavat kogumit. „Tema liikumises oli graatsiat. Temas oli klassi,“ (Bukowski 2001: 63). Sealjuures mainib kirjanik raamatus mitmeid kordi, kui olulised on tema jaoks naiste juures nende jalad ja juuksed. „Juuksed ja jalad olid mulle alati olulised olnud,“ (Bukowski 2001: 197), „Ta kandis lühikest seelikut ja sukkpükstes jalad, mida ta vahetpidamata risti ja lahu

tõstis, olid ilusad,“ (Bukowski 2001: 29), „Cassie juuksed ulatusid tagumikuni välja,“ (Bukowski 2001: 197).

Bukowski puhul võibki täheldada, et naiste välimus kaalub üles vaimsed omadused, kuid see ei välista tema puhul suhtlemist klassikaliselt mittenägusate naistega ega siiski leidmast neiski midagi kaunist. „Täiesti haikala nägu. Mulle hakkas ta kohe vastu,“ (Bukowski 2001: 104), „Ta kuidagi ei olnudki enam nii haikala nägu...“ (Bukowski 2001: 105). Bukowski ideaalnaine on temast lühema proportsioonis kehaga naine, kellel on kaunid jalad (sealjuures ei tohi jalad olla kondised) ja pikad paksud juuksed, kindlat meelisjuuksevärvi Bukowski ei maini, kuid valdavad on raamatus esinevad naised brünetid.

Bukowski pidas naiste välimust väga oluliseks ning nende väljanägemisel oli oluline osa edasises suhtluses, seega oli kõigile naiskarakteritele antud väga konkreetseid visuaalseid omadused, mis võimaldasid lugejal hõlpsasti karaktereid enda peas ette kujutada.

1.3.1.2. Karakter

Nagu Ruitlane, jälgib ka Bukowski naistegelasi eelkõige enesekeskselt enda vaatenurgast ja toob nad edasi lugejale täpselt nii, nagu tema neid tol hetkel näeb ega arvesta muid kõrvaltegureid. „Ta armastas flirtida ja see käis mulle närvidele,“ (Bukowski 2001: 31), „Lydia vägivaldsus ajas mind närvi,“ (Bukowski 2001: 73).

Bukowski naistegelaste kirjelduses võib leida väga erinevaid isiksusetüüpe ning see annab lugejale palju võimalusi tõmmata reaalsusega paralleele. Suures osas ilmnevad karakterite iseloomujooned vaid läbi dialoogi ja nende käitumismaneeride. „Jutt oli tal igav, naer enamasti vali ja võlts,“ (Bukowski 2001: 150).

Bukowski ei raiska trükimusta puhtalt nende karakteri väljajoonistamiseks, vaid laseb sel lenneldes ilmnedu tegevuse kaudu. Bukowski naised ei ole kaugeltki klassikalised ameerika koduperenaised, vaid tema juurde jõuavad elult ja meestelt haiget saanud, kuid see ei muuda neid alandlikeks, vaid vastuokslikult on nad tihti jäärpäised, tugevad, hoolimatud, õelad ja vahel ka liiderlikud. „Korruga virutas ta mulle rusikaga näkku,“ (Bukowski 2001: 33), „Ta hüppas mu poole. Tavaliselt ründas ta mind siis, kui ma olin purjus,“ (Bukowski 2001: 37). Siiski on kujutatud ka üks-kaks malbet noort naist, kes on vanamehe vastu hellad ja õrnakesed. „No nüüd kõik nägid, et noor neiu suudles vanaätti,“ (Hank) – „Mul ükskama,“ (naine) (Bukowski 2001: 102).

Bukowski naiskarakterid on kujutatud eeskätt mehe enda silme läbi ja seetõttu ei ole neile lähenetud objektiivselt, sellegipoolest on võimalik leida paralleele reaalse eluga. Bukowski on lugejani toonud hulga eritahulisi naisi, kellest ükski ei ole teise identne koopia – kõigis on

säilitatud uudsus. Küll aga ei too Bukowski naiste isiksuseomadusi lugejale kandikul ette, vaid laseb tal ise erinevaid tüüpnaisi tajuda.

1.3.1.3. Suhted mehega

Kuna romaan kirjeldab elu vaid peategelase silmade läbi, siis on lugejani toodud naiste suhted vaid peategelasest mehega ja väga väheste kõrvaliste isikutega, kuid ka neid saadavad peategelase kommentaarid. Seega saame naiste üle otsustada vaid nende suhtlemise põhjal mehega. Peategelase ja tema naiste suhted olid mõnevõrra keerulised ja ei klassifitseerinud kuidagi „tavaliste“ alla. „Mõne aja oled üksi ja siis saabub järgmine naine. Ja sa sööd koos ja kepid temaga ja kõik tundub nii normaalne, nagu sa oleksid teda oodanud ja tema oleks sind oodanud,“ (Bukowski 2001: 96).

Teosest on näha, kuidas naiste suhted peategelasega olid tihti lühiajalised ja ei tähendanud kummalegi poolele midagi, samas on näha ka pikki suhteid, mis vältasid pea pool raamatut ning just seal on kõige varjundirikkamalt näha selle erinevaid tahke. Need olid kirglikud ja tormilised, samas tulised ja katkendlikud. „Me läksime umbes kord nädalas „igaveseks“ lahku – aga alati leppisime jälle mingil moel ära,“ (Bukowski 2001: 32), „Tead mis. Las ma ütlen sulle, kuidas asjad on. Minu jaoks oled sa kõige tähtsam ja tegelikult pole mul mitte kedagi teist peale sinu,“ (Bukowski 2001: 280).

Huvitav on fakt, et Bukowskil olid suhted paralleelselt mitme naisega korraga ja ka naistel endil olid mõnikord püsisuhted. „Hank,“ ütles ta, „jää minu juurde! Ära mine ta juurde tagasi!“ (Bukowski 2001: 61).

Nagu eelnevast selgus, olid suhted peategelase ja tema naiste vahel ebastabiilsed ning katkendlikud ja vahepeal oli lugejalgi keeruline järke pidada.

1.3.1.4. Keskkond

Mõlemad kirjanikud on tegevustikku ümbritsevat keskkonda kujutanud mõneti erinevalt. Esmased erinevused tulenevad erinevast kultuuriruumist, ajast ja kontinendist, teisalt aga on nad keskkonna olulisust erinevalt käsitlenud. Bukowski on keskkonna kirjeldamisega olnud lahke ja ratsionaalne, siiski ei ole sellega tohutult pingutatud, jättes lugejale teatud fantaaserimisirõõmu. Tema kujutatud tegevus toimub põhiliselt elukohas Los Angeleses ning nii on lugejal kerge tegelasi linnakeskkonnas ette kujutada. „L.A. on mu lemmiklinn,“ (Bukowski 2001: 11). Samuti leiab osa tegevustikust aset mõnes teises Põhja-Ameerika linnas. „Tammie, me oleme New Yorgis,“ (Bukowski 2001: 131).

1.3.1.5. Naiskarakterite figureerimise olulisus

Naiskarakterite kujutamine antud meeskirjanike teostes omab suurt tähtsust, kuna esmalt peegeldab see nende endi vajadusi ja teiseks näitab see selgelt nende eelistusi ja prioriteete elus. Naiste figureerimine Bukowski romaanis oli rohkem oluline ja õigustatud kui Ruitlasel, kuna Bukowski pühendaski raamatu üksnes suhetele naistega. „Mulle läksid korda paljud asjad: naiste kingad voodiserva all, kapi taha maha unustatud juuksenõel; see, kuidas nad ütlesid: „Ma lähen vetsu“; peapaelad; see, kuidas on, kui sa temaga poole kahe ajal päeval mööda alleed jalutad või kuidas lihtsalt kaks inimest koos jalutavad; pikad õhtupoolikud, kui saab napsu võetud ja marihuaanat tõmmatud; jutuajamised, tülid, enesetapumõtted...“ (Bukowski 2001: 221), „Naised... Mulle meeldis nende riiete värv; see, kuidas nad kõndisid, mõne näo karmus; mõnikord harva mõne näo puhas ilus, mis oli nii puhtalt naiselik. Naised olid meist üle, neil oli elu lihtne ja hästi planeeritud. Mehed vaatasid ragbit või jõid õlut või mängisid keeglit, aga naised samal ajal mõtlesid meie peale ja keskendusid, uurisid ja otsustasid, kas võtta meid või mitte, kas välja vahetada või maha lüüa või lihtsalt maha jätta. Kokkuvõttes, ega palju vahet polnud, ükskõik mis nad ka ei teinud, lõpuks olime meie ikka üksildased ja hullud,“ (Bukowski 2001: 234–235).

Samas ei olnud Bukowski naistel niivõrd edasilükkavat jõudu kui Ruitlasel. Bukowski süžee on hoolimata naistest siiski küllaltki passiivne ja stseenid kipuvad korduma. Lakoonilised kirjeldused pumpamisest, lahtiminekest või mitteminekest jne mõjuvad kümnete kaupa kordudes rutiinselt ja tüütult (Kivi 2001).

Naiskarakterite figureerimine Bukowski teoses „Naised“ ongi peamine teemaline alustala, millele edasine tegevustik toetub. Bukowski enese jaoks olid naised olulised, mida ta väidab korduvalt ka tekstis. Siiski olid naised pigem meest ja teda ümbritsevat ühiskonda iseloomustavad tegelased, sest neil puudus raamatu süžeed kardinaalselt muutev tarve ja seetõttu jäid nad ka peategelase varju.

1.3.2. Ruitlane

1.3.2.1. Välimus

Olavi Ruitlane on oma teoses välimuste kirjeldamisega olnud küllaltki kitsi: „Pisike ja armas,“ (Ruitlane 2009: 145). Ja näib, et kõik iseloomustavad jooned on väga äärmuslikud – nad on viidud kas ideaali lähedale või äärmiselt eemaletõukavaks. „Mida ma nägin, oli heledate juuste, eriliselt suurte silmade ja ripsmetega, meeter viiekümne ringis pikk, silmaga hinnates viiekümne kilo ringis kaaluv **Ülim Olend**,“ (Ruitlane 2009: 97). Siiski ka kasinast iseloomustusest on võimalik tõmmata paralleele reaalse eluga ning luua naiskarakterite ümber

teatud õhkkond. Ruitlase lemmiknaisetüüp on lühemat sorti ja väikese kondiga kõhn naisterahvas, kes on küllaltki alalhoidlik ja leplik ning ei pane pahaks mehe looderlikku eluviisi ning saab märkimisväärset sissetulekut, et elatada ära nii end kui ka meest. „Kui **Väike Naine** kell kuus õhtul töölt tuli, praadis mees, kelleks ma tarmuka päeva jooksul sirgunud olin, juba panni peal hõbedast viidikat ning vaatas samal ajal internetist pornot,“ (Ruitlane 2009: 166).

1.3.2.2. Karakter

Naiskarakterid on meeskirjanike poolt kirjeldatud eelkõige mehe vaatenurgast ning omavad endas teatud liialdusi. Naistel lastakse paista vaid selles valguses, mis on **Mehele** kasulik. Ruitlane ei raiska liigselt aega, analüüsivaks naistegelaste erinevaid omadusi, vaid laseb neil väljenduda peamiselt tegevuse kaudu ja lisab teatud endapoolseid vahemärkuseid, selgitades nii naistegelaste karakterit enesele sobiva nurga alt. „... aga siis sõi **Naine** end minust veerandi võrra raskemaks,“ (Ruitlane 2009: 10), „... kuni **Naine** rasedaks jäi ja lolliks läks,“ (Ruitlane 2009: 11).

1.3.2.3. Suhted mehega

Kuna raamat on suuresti peategelasekeskne, siis mõjutab see ka kõrvaltegelasi ehk naisi juba näiteks sellega, et naised pannakse peamiselt suhtlema vaid meestegelasega ning neid lastakse ka lugejal vaid selle põhjal hinnata, mis annab lugejale kõrvaltegelastest vaid poolikut informatsiooni. Ruitlase puhul võib neid kõrvaltegelaste suhteid peategelasega iseloomustada ühest küljest kui väga probleemseid ja keerulisi, lühiajalise vältavusega, samas teisalt aga kui sooje ja sensuaalseid. „Kohe pärast **Lapse** sündi järgnes toonekureefekt, mind kugistati suhteliselt kiiresti alla ja algas valulik seedeprotsess ning minu osade kaupa väljutamine perekonna hüvanguks,“ (Ruitlane 2009: 16), „**Väikese Naisega** tülitseme aeg-ajalt,“ (Ruitlane 2009: 216), „Tutvumise teisel päeval jätsime mulje maailma kõige lähedasemast ja kokkusulanumast paarist,“ (Ruitlane 2009: 98), „Suhe **Kirgliku Naisega** oli suuremalt jaolt vaimne, ainult mõnikord harva ei suutnud me kalarasvaseid näppe üksteisest eemal hoida,“ (Ruitlane 2009: 93).

1.3.2.4. Keskkond

Ruitlane on lugejale ümbruskonnast andnud mõne vihje, kuid detailid on suures osas jäetud lugeja ettekujutluse jaoks. Ruitlase keskkond on loomulik ja realistlik, puudub abstraktsus ja üleliigne idealiseerimine, mis jällegi teevad lugemise kergemaks, sest õhkkond on kergemini kujutletav. „Seesama väike alevik parkümmend kilomeetrit linnast väljas, kus ma omi

ogaraid ellujäämisakte harrastasin,“ (Ruitlane 2009: 35), „Maal elasid ainult kolhoosnike järeltulijad, **Metsamehed, Joodikud** ja kõik need **Alatud Maanaised**, kellega **Naise Eelmine Mees** – see, kelle **Naine** surnuks karjus – tema seljataga maganud oli,“ (Ruitlane 2009: 35), „Ma armastasin seda kohta väga,“ (Ruitlane 2009: 36).

1.3.2.5. Naiskarakterite figureerimise olulisus

Ruitlase teoses on naiskarakteritel oluline peategelast edasilükkav ülesanne, nemad oma olekuga annavad raamatule süžeelise ülesehituse ja kannavad edasi peategelase vaateid elule. „Tal tuli haigestunud öövalvuritädi asendada ning ma mõistsin, et enda päästmiseks ei jää mul muud, kui kiiresti **Naisele** taha keerata,“ (Ruitlane 2009: 28), „Minu jaoks oli juba selleks ajaks täiesti selge, et kooselu **Naisega** igavesti ei kesta – meile läksid korda täiesti erinevad asjad ja me nõudmised elule olid midagi sootuks erinevat,“ (Ruitlane 2009: 67).

2. NAIS- JA MEESTEGELASTE KATEGORISEERIMINE

2.1. Looduse ja kultuuri suhe

Sugudevaheline jaotus tundub olevat „asjade loomuses“, nagu teinekord öeldakse, kõneledes millestki normaalsest, loomulikust, peaaegu vältimatust: see esineb ühtaegu objektiivsena asjades, kogu ühiskonnas ning kehadesse kodeerituna, agentide *habitustes*, toimides taju-, mõtte- ja tegutsemiskeemide süsteemidena (Bourdieu 2005: 21). Siinjuures on sugudevaheline jaotus suuresti loodud meeste endi poolt ja meestekeskne maailmanägemus valitseb kui neutraalne maailmanägemus ning sellel puudub vajadus end õigustavates diskursustes põhjendada (Bourdieu 2005: 22).

Antropoloog Sherry B. Ortner on võrrelnud naise ja mehe suhet nagu looduse ja kultuuri suhet ja ma leian selle sobiva, iseloomustamaks Bukowski ja Ruitlase teoste süželist käiku. Kuna peategelased on mehed ja mehi samastatakse vastandina loodusele mitte üksnes kultuuriga kogu inimese loovuse mõttes, vaid neid samastatakse kultuuriga eriti vanamoodsas mõttes, kus kultuuri all mõisteti inimõtte peenemaid ja kõrgemaid aspekte: kunsti, religiooni, õigusteadust jne (Ortner 2004), siis peaks mõlemad meestegelased väga kindlalt liigitama just kultuuri alla ja kujutama neile külge väga tugevad maskuliinsed jooned. Vastukaaluks aga arvab Hudson (1972), et teadlast peetakse maskuliinseks, kunstnikku aga hoopis feminiinseks. Just Hudsoni väide aga sobib mõlema teose meespeategelaste kategoriseerimiseks paremini. Ma arvan, et meespeategelane, olles küll juba sünnijärgne kultuuriesindaja, omas endas feminiinsemaid jooni ning otsis enese kõrvale kedagi kultuursete joontega looduse esindajat. Ja sealtkaudu tuleb mõlemas romaanis selgelt esile soorollide

teisenemine ja vahetuvus, mida põhjustab naiste liigne maskuliinsus ja poeet-meeste feminiinsus. Suurte ühiskondlike muutuste taustal tõusetuvad hoiatused, hirmud ja ähvardused sooliste erinevuste ähmastumise ja sugudevaheliste võimuhete ümberpööramise ees, justkui sümboliseerides ühiskonna korrastatust tervikuna: kui muutuvad soorollid, siis muutub ühiskonna põhi (Kirss 2008).

Et selgemini aru saada Ortneri liigitustest ja nendega seonduvatest ühiskonnaprotsessidest, tuleb mehe ja kultuuri ning naise ja looduse seost mõnevõrra kindlapiirilisemalt selgitada. Nimelt mainib Ortner (2004) oma artiklis, et bioloogiliste deterministide väidete kohaselt on liigi isastes midagi neile geneetiliselt omast, mis teeb neist looduslikult domineeriva sugupoole – seda „midagi“ emastel ei ole ning selle tulemusena naised mitte üksnes ei allu looduslikult, vaid on ka üldiselt oma positsiooniga rahul, sest see tagab neile kaitse ja võimaluse viia maksimumini emarõõmud, mis on neile kõige rahuldustpakkuvam kogemus elus. Ta (naine) lebib oma väärtuse devalvatsiooniga ja võtab omaks kultuuri seisukoha (Ortner 2004). Selle väitega näitab Ortner juba oma ajast mahajäämist ning konstateerib tõsimeeli fakti, et kõik naised on rahul selle positsiooniga, mis neile on dikteeritud, ning ei avalda mingitki moodi vastupanu. Sellest tulenevalt muutub teistest (ja mitte ainult meestest) sõltumine pikapeale naise olemuse lahutamatuks osaks (Bourdieu 2005: 89). Naisel on ühiskonnas alati see koht, mille mees on talle määranud; eales ei ole naine saanud kehtestada oma seadusi (Beauvoir 1997: 70). Kultuurseks peame me kõiki tegevusi ja väärtusi, mis inimesele kasu toovad, allutades oma tahtele maa (looduse, naised) (Freud 2000: 35). Marholm (2004) aga ütleb, et moodne naine ei suuda armastada. Vähemalt mitte selles mõttes, mida armastuseks peetakse: ta ei suuda end unustada, kaotada eneseteadvust, ekstaatiliselt anduda ega ka end alla heita. Jaa, naine ei armasta enam, vaid mõtleb ja avaldab arvamust. Tal on omalt poolt alati midagi öelda. Naine on muutunud kriitiliseks.

Miks seostab Ortner naist aga rohkem looduse kui kultuuriga? Nimelt naisi samastatakse millegagi – või ta näib olevat millegi sümbol –, mida kõik kultuurid alaväärtustavad, mida iga kultuur määratleb madalamana iseendast (Ortner 2004). Selline naise roll tulenes üldlevinud arvamusest, et naine on intellektuaalselt madalam olend kui mees. Naine on kusagil mehe ja lapse vahel ning seega lähemal algsele tsivilisatsiooni poolt taltsutamata instinktide maailmale (Freud 1999: 203). Nüüd näib, et selle kirjeldusega sobib ainult üks asi ning see on „loodus“ selle kõige üldisemas tähenduses (Ortner 2004). Üldised põhjused, miks just naisel nähakse loodusele lähedasemat rolli, on eelkõige seotud tema kehaga. Kõik algab muidugi kehast ja ainult naistele omastest looduslikest sigimisfunktsioonidest (Ortner 2004).

Naisi on alati nende kehadega identifitseeritud ja neid nende kehaliste iseärasuste tõttu madalamaks peetud (Koobak 2005/2006). Esmalt tuuakse välja naise keha ja selle funktsioneerimine, mis tegeleb suuremal määral ja rohkem aega „liigi eluga“, näib paigutatavat ta loodusele lähemale (Ortner 2004). Teiseks asetab naise keha ja selle funktsioneerimine ta ühiskondlikesse rollidesse, mida omakorda peetakse kultuuriprotsessis madalamaks kui mehe rolle (Ortner 2004). Ja kolmandaks annavad naise traditsioonilised ühiskondlikud rollid, mille on peale sundinud tema keha ja selle funktsioneerimine, talle omakorda teistsuguse psüühilise struktuuri, mida nähakse loodusele lähedasemana (Ortner 2004). Teisisõnu tundub, et naise keha määrab ta pelgalt elu edasi kandma, kuid mees, kellel sellele kontrastiks puuduvad looduslikud loovad funktsioonid, peab (või tal on see võimalus) tõendama oma loomust väliselt (Ortner 2004).

Samal ajal aga ei saa naist täielikult looduse kategooriasse liigitada, sest on täiesti selge, et ta on välja arenenud inimene, kellel on samasugune inimteadvus nagu mehel; naised moodustavad inimkonnast poole ja ilma nende koostöötä langeks kogu see ettevõtmine kokku. Võib ju juhtuda, et ta on rohkem looduse mõju all kui mees, aga et tal on teadvus, siis ta mõtleb ja räägib; ta loob, annab edasi sümboleid, kategooriaid ja väärtusi ning manipuleerib nendega (Ortner 2004).

Ortneri teoriast lähtudes on maailmapilt kahestunud tunnetajaks (vaim) ja tunnetatavaks (loodus), teaduslik ideoloogia kirjutab neile kahele väga erilise suhte (Fox Keller 2001: 103). Naine ja mees on dominantsetes suhtes ehk üks (mees, kultuur) domineerib teise (naine, loodus) üle. Minu jaoks on meeste domineerimine ja viis, kuidas seda peale surutakse ja talutakse, alati olnud tüüpiline näide sellest paradoksaalsest alistumisest, mis on sümbolise, pehme, tajumatu ning ka ohvritele nähtamatu vägivalla tagajärg, mis põhiliselt toimib puhtalt suhtlemise ja teadvuse või pigem teadmatuse, tunnustamise või äärmisel juhul tunnete sümbolsete kanalite kaudu. See ühteageu erakordne ja tavaline sotsiaalne suhe pakub seega suurepärase võimaluse mõista nii domineerija kui ka domineeritava poolt tuntud ja tunnustatud sümbolise printsiibi nimel rakendatud domineerimise loogikat (Bourdieu 2005: 11–12).

2.2. S.B. Ortneri teooria ja teostevaheline seos

Nagu eelnevalt mainisin, liigitaksin mõlema teose meespeategelased pigem Hudsonist lähtuvalt feminiinsuse poole, kuid selle ääremärkusega, et nende põhiolemus on kultuur ja selle kandmine, mis tuleneb ennekõike sellest, et nad on mehed ehk siis on nad kokkuvõttes siiski (feminiinsete joontega) kultuuri esindajad. Siinkohal on paslik mainida, et nii nagu

meeste identiteet on muutunud, on muutunud ka mõne naise identiteet, kus võib näha palju kultuurile iseloomulikku. Seega saame mõlema teose puhul rääkida tugevast sooidentiteedi vahetumisest ja muutumisest.

Ortneri teooriast lähtudes on mõlemas raamatus selgelt kirjeldatud looduse naine ehk naine, kes ei ole vaimult nii arenenud kui mees, kelles on selgelt näha looduslike sigimisfunktsioonide jälgi ehk lapsi, kuid kes siiski tugevalt kannavad endas domineerivat loomust, mis on iseloomulik pigem kultuurile.

Bukowski teosest „Naised“ toon välja esimesena figureerinud tegelase Lydia, kes minu arvamuse kohaselt sobib Ortneri loodus-naise alla. Kõigepealt tema tohutu seksuaalne täitmatus, mida loen esmalt vaimse nõtruse alla oma ihasid ohjeldada. „Sa oled maniakaalne. Issand jumal, anna oma tutile puhkust,“ (Bukowski 2001: 87). Teisena toon välja tema sõnakasutuse ja vägivalla, mis jällegi viitab tema kultuuritusele ja oskamatusele oma emotsioonidega toime tulla. „Korruga virutas ta mulle rusikaga näkku,“ (Bukowski 2001: 33), „SA IGAVENE VANA SIGA! MA TAPAN SU!“ (Bukowski 2001: 87). Kolmanda ja Ortneri poolt kõike toonitatumana tunnusena toon välja Lydia emarolli kui kehast tuleneva eelsoodumuse klassifitseeruda looduse alla. „Lydia oli kaks last. Poiss Tonto oli kaheksane ja tüdruk Lisa oli viiene,“ (Bukowski 2001: 34).

Ruitlase teoses on samuti esimesena figureerinud **Naine** kõige enam loodusepoolne ning samas ka mehe allutaja. Esimesena nimetaksin **Naise** harimatust ja kultuuritust. „Mul polnuks rumala **Naise** vastu midagi, kui ta tasane loll olu. Aga **Naine** oli, vastupidi, aktiivne,“ (Ruitlane 2009: 10). Lisaks kirjeldab autor teda kui räpast, roppu ja alkoholiprobleemidega, mis kõik annavad siiski tõestust millestki loomalikust ja kasimatust, millestki kultuurile täiesti vastandlikust. „Mu raamatus on **Naine** mitte just selline naine, keda me tahaksime näha. Ta on tarbimishull ja... natuke närvihaige ja mitte just kõige targem ja haritum“ (Eslas, Jääger 2009), „Ainsaks probleemiks meie vahele jäi fakt, et mina ei tahtnud enam juua, temal aga ei saanud pidutsemisest kuidagimoodi küllaltm“ (Ruitlane 2009: 31). Samuti on Ruitlase romaani **Mehe** ja **Naise** suhte puhul näha kõverpeegli efekti ja Hudsoni mõtte paikapidavust ehk **Mees** on domineeritav ehk feminiinne ja **Naine** vastupidi on domineerija ja maskuliinne. „Tal oli mahti nii et tapab. Tema hingesiga vigises aastaringselt aia vahelt: „Kasi tööle, kaua sa minu kulul suvitad!““ (Ruitlane 2009: 42). Lisaks on ka **Naisel** soojätkamise funktsioon täiesti töökorras. „Ja kui arvestada, et minu ja **Naise** vahelisest armastusest, mis oli nii ammu, et keegi seda ei mäletagi, sündis **Laps**,“ (Ruitlane 2009: 9). Lisaks ei saanud **Naine** ilma meheta elada, seega pidas ta vajalikuks pidevat meesisiku seltsi. „„Tule tagasi, kuuled... tule tagasi!““ (Ruitlane 2009: 176).

Süžeeeliselt liiguvad mõlemad raamatud nii öelda nirvaanani ehk olekuni, kus feminiinne kultuur kohtuks maskuliinse loodusega ning püsima jääks tasakaal. Nii jõuavadki mõlemad peategelased raamatu lõpus kultuurse naiseni, kes on täielik vastand romaanides esmalt kirjeldatud naisolevustele.

Bukowski teose Sara on tark ja vaimult terav. „Kui ta rääkis, siis arukalt ja irooniliselt. Ta pea löikas hästi,“ (Bukowski 2009: 216). Taimetoidurestorani pidamine näitab naise iseseisvust, mis viitab sellele, et mehe olemasolu ei olnud tema elus kesksel kohal. Lisaks hoidus ta juhusuhetest ja abieluelsest seksist, mis jällegi näitab tema ihadega hakkama saamist ning hedonismi kõrvaleheitmist. „Enne abielu ei seksita,“ (Bukowski 2001: 217).

Ruitlase romaani **Väike Naine** on ehk kõige kompaktsem näide maskuliinsest loodusest. Ta oli samuti nagu Sara, tark ja kultuurne. „**Väike Naine** vihkas ülemääraseid asju, sellepärast oli tal neid kodus väga vähe ja postimüügikataloogide asemel luges ta raamatuid,“ (Ruitlane 2009: 205). Lisaks oli **Väike Naine** vaikne, seega suutis talitseda oma emotsioone ning ei läinud tühja-tähja peale endast välja. „**Väike Naine** ei karjunud mitte kunagi, ta isegi rääkis nii tasa, et kõik meie jutuajamised olid vaevu vaikusest üle,“ (Ruitlane 2009: 151), siiski ei saanud öelda, et **Väike Naine** oleks lasknud **Mehel** endale pähe istuda, vaid ka nende suhtes oli normaalseid raginaid. „**Väikese Naisega** tülitseme aeg-ajalt,“ (Ruitlane 2009: 216). Erinevalt **Naisest** ei tarvitanud **Väike Naine** liigselt alkoholi ning ka see näitab tema kultuursust. „Esiteks ei joonud ta ennast nagu **Naine** mitte kunagi silmini purju,“ (Ruitlane 2009: 205).

Mõlemates peategelastes on kübeke feminiinsust, mis on seotud nende poetilise hingelaadiga ning seetõttu näib, nagu vastupidiselt arvamusele, et naised otsivad kaitsjaid ja katjaid, teevad seda antud teostes vastuoklikult hoopis mehed. Seetõttu otsivad mehed sügaval südames naisi, kes ei vastaks nii palju just loodusele, vaid ka kultuurile ning seega on mõlemas teoses selgelt näha tõusev joon kultuuritu naise juurest aina kultuursemate poole, jõudes lõpuks kõige-kõigeni, kelle juurde nad lõpuks ka paigale jäävad.

2.3. Keha

Nagu Sherry B. Ortnerist järelalus, on keha objekt ja selle funktsioonid sookuvandi loomisel väga olulised ning sellest tulenevad erinevused on suuresti tekkinudki vaid kehade erineva ehituse tõttu. Sotsiaalne maailm konstrueerib keha kui sooliselt eristunud reaalsust ja soopõhiste nägemus- ning jaotuspõhimõtete säilituspaika (Bourdieu 2005: 23). Samuti on meeskirjanike loomingus kehadel väga suur tähtsus, mistõttu pean vajalikuks kehadele (eeskätt naiste kehadele) kui eelkõige objektidele mõjuvaid standardeid lähemalt uurida. Just

nimelt keha konstrueerib erinevuse bioloogiliste sugude vahel vastavalt teatud müütilisele maailmanägemusele, mis on juurdunud meelevaldsetes meeste domineerimissuhetes naiste üle, mis omakorda on tööjaotuse kaudu programmeeritud ühiskonna reaalsusesse (Bourdieu 2005: 23).

Sugudevaheline bioloogiline erinevus, st erinevus mehe ja naise keha vahel ning täpsemalt anatoomiline erinevus suguorganite vahel võib seega muutuda sugupoolte vahel sotsiaalselt loodud erinevuse, eriti soopõhise tööjaotuse loomulikuks põhjenduseks (Bourdieu 2005: 23). Seega pole suguorganite sotsiaalne määratlus sugugi mitte pelgalt vahetule tajule avatud loomulike omaduste sedastamine, vaid ka suunatud valikute või täpsemalt erinevuste rõhutamise või sarnasuste teadvustamata tõrjumise hinnaga teostatud konstruktsiooni tulem (Bourdieu 2005: 28). Ühinevad bioloogilised tunnused ja täiesti reaalsed tagajärjed, mida kehas ja tajudes on tekitanud pikaajaline bioloogilise sotsialiseerimise ja sotsiaalse biologiseerimise kollektiivne töö, et ümber paisata põhjuse-tagajärje suhe ning välja tuua naturaliseeritud sotsiaalne konstruktsioon kui meelevaldse jaotuse loomulik alus, millel rajaneb nii reaalsus kui ka ettekujutus reaalsusest ja mis sunnib end peale ka teaduslikule lähenemisele (Bourdieu 2005: 14).

2.3.1. Keha – objekt või subjekt?

„Naisest“ kui väärtusest mõeldakse sellisena, nagu ta ilmub subjektile (mehele) ja nagu ta kasvatab tema võimu (Mortensen 2005/2006). Uuritavad kirjandusteosed on mõlemad kirjutatud meeskirjaniku poolt. Oleks sobiv väita, et naise keha on mõlemas teoses suuresti käsitletud kui objekti. Lühidalt, loodus objektistatakse (Fox Keller 2001: 104), mida saab tõlgendada kui naise keha objektistamist. Sealjuures üks hullemaid lõkse naise subjektiks saamise teel on olnud naiseliku sfääri sidumine kehaga (Rodriguez Magda 2009: 106). Ja ma arvan, et keha objektistamine ilmneb laialdaselt just seksuaalsuse käigus. Juba tüdrukutel ja poistel on ka tänastes Euroopa ja Ameerika ühiskondades väga erinevad vaated armusuhetele, mida mehed mõtestavad enamasti vallatuse loogikast lähtudes (nt sõpradevahelises vestluses, kus olulisel kohal on oma vallutustega kiitlemine), aga ka seetõttu, et seksuaalakt ise on meeste arusaama kohaselt teatud domineerimise, omandamise, „omamise“ vorm (Bourdieu 2005: 34).

2.3.2. Keha teostes

Arvan, et mõlema romaani puhul on kehasse suhtunud erinevalt. On keha, mida omab peategelane, ja keha, mida omavad teised tegelased ja mida peategelane jälgib kõrvalt. Sartre'i mõtte kohaselt on keha subjekt mulle, kuid objekt teistele (pr *le corps-pour-autrui*).

Oluline on siinkohal tõsiasi, et keha-eneses (pr *le corps-en-soi*) jääb siiski tabamatuks ja võõrandunuks (Sartre 1956: 310).

Bukowski romaanis kirjutatakse peategelase kehast mina-vormis ning sellesse suhtutakse üldiselt negatiivselt. „Ma olin meeter kaheksakümmend pikk ja kaalusin sada kümme kilo,“ (Bukowski 2001: 173), „Mu nina ja nägu olid joomisest punased ja mu silmad ei kannatanud eredat valgust, sellepärast kissitasin ma pidevalt silmi,“ (Bukowski 2001: 161), samuti mainib ta tihti oma „üle värvli rippuvat kõhtu“.

Kõrvaltegelaste (naiste) kehadest on aga kirjutatud kõrvaltvaataja pilgu läbi. „Surusin sisse ja mõtlesin ta kehale – ilus noor naisekeha,“ (Bukowski 2001: 227), „April oli matsakas, aga mitte liiga paks,“ (Bukowski 2001: 34), „Ta oli väike, aga ahvatlevalt ümar, mõnigi noorem plika oleks sellise figuuriga rahul olnud,“ (Bukowski 2001: 47), „Ja suurepärase keha, 180 sentimeetrit pikk,“ (Bukowski 2001: 89), „See lausa punnitas ta riietest välja, kohe kangesti igatses neist välja saada,“ (Bukowski 2001: 104).

Ruitlane aga oma romaanis iseenda kehast juttu ei tee, seega jääb peategelase keha kui objekt lugejal ise välja mõelda. Küll aga on Ruitlane oma raamatus kirjeldanud kehasid kõrvaltvaatajana. „Kui ta viskas jaki varna, ilmusid seal alt peenim piht, mida ma elus näinud, ning liibuva džempri all hoidjata kõvatav rinnapaar,“ (Ruitlane 2009: 97), „Sajakilone **Naise Sõbranna** seevastu sõnaotseses mõttes ründas mind vahendeid valimata,“ (Ruitlane 2009: 27), „Pirnikujuline tagumik, puusakumerus langemas sügavale pihta ja uuesti üles... Täiuslikud jooned, absoluutne korrapärasus,“ (Ruitlane 2001: 146).

Kehad teostes jäävad siiski suuremalt jaolt objektideks, kellele ei omistata suuremaid vaimseid väärtusi, vaid pigem on nende väärtused kehalised ja teatud aspektis materiaalsed. Kehadele on mõlemas teoses heidetud sarnane valgus, mis tuleneb suuresti sellest, et kujutajateks on mehed, kellele on naise visuaalne pool niikuinii oluline. Samas aga kangastub, et Bukowski on julge ka enda keha arvustama ning kirjeldama, Ruitlane aga peidab enda keha kui objekti ja muudab selle subjektiks, mis räägib teistest kehadest objektide ja subjektidena. Mõlemad mehed kirjeldavad oma raamatutes erinevaid kehasid, millest ma järeldan, et nad suhtusid kehasse teatud tolerantsiga ja ei eelistanud üht teisele, kuna neil oleks olnud suurepärase võimalus kõiki kehasid kirjeldada sarnaste omadustega. Samas aga mainivad mõlemad kirjanikud selgelt, milliseid kehasid nad ideaalis eelistaksid.

Bukowski hindas oma ideaalnaises ehk naises, kellel peaks olema Bukowski jaoks ka ideaalne keha, eelkõige proportsioone ja väheldast kasvu. „Otse minu vastas teisel pool lauda istus tüdruk, absoluutselt kõige ilusam, keda ma elus olen näinud,“ (Bukowski 2001: 85), „Ta oli väikest kasvu, aga jube proportsionaalne,“ (Bukowski 2001: 86).

Ruitlase ideaalnaine **Unelmate Naine** peaks esindama tema eelistatumat kehatüüpi. „Mida ma nägin, oli heledate juuste, eriliselt suurte silmade ja ripsmetega, meeter viiekümne ringis pikk, silmaga hinnates viiekümne kilo ringis kaaluv **Ülim Olend**,“ (Ruitlane 2009: 97).

Inimese baasvajadus on olla subjekt, tunda enda vajatust, kuuluda gruppi, olla aktsepteeritud eelkõige tundmuste ja soovidega inimesena. Mehed ja naised on või peaksid olema võrdselt subjektid, mitte ainult kellegi iha või võimu sõnakuulekad objektid. Selles ongi erinevus endast lugupidava naise ja mõlemates romaanides käsitletud naiste vahel – austus enda keha suhtes tuleneb austusest enda vaimu suhtes. Mehed peavadki nii kaua eelmainitud naiste vahel seiklema, kuni leiavad sellised kaaslased, kellega võivad olla nemad ise koos oma pahede ja voorustega; kes neid ei arvusta, keda nad ka ise austavad ning keda nad enesega samaväärseks peavad. Romaanid on teatud mõttes kui teekonnad iseendani vähemalt ühel tasandil elust ja see sisemise mina leidmine ongi igaühe püha kohus iseenda ees.

KOKKUVÕTE

Jõudsin järeldusele, et algsel pealiskaudsel lugemisel kõlama jäänud mõte, et mõlemad mehed on suuremal või vähemal määral hullud, kadus romaani fassaadist läbitungimisel sootuks. Viis, kuidas mõlemad mehed oma teoses naisi ja suhteid naistega kirjeldavad, on mõjutatud väga tugevalt nende eelnevatest elukogemusest ja ebaseaduslikest juhtumitest, mis on neis kasvatanud viha naissoo vastu üldiselt. Ükski õnnelik ja rahul inimene ei kirjutaks seda, mida kirjutasi mõlemad mehed, ja põhjused, miks need raamatud kirja said, on palju sügavamal peidus, kui esmapilgul tunduda võib.

S. B. Ortneri mehe ja naise liigitus peab paika mõlemas raamatus, kuid selle erandiga, et mees on teatavate feminiinsete joontega ja seetõttu ei sobigi kokku klassikaliste naistega, kes ootavad meestelt mehelikku natuuri ja ehk isegi brutaalsust, vaid just nendega, kes on valmis ise hakkama saama ning vajadusel aitama ka mehel hakkama saada. Seega on klassikaline mehe-naise vahekord muutunud. Naiselt oodatakse nendes romaanides ohjade haaramist, kuid siiski oskust jääda näiliselt vaid allujaks ja käsutäitjaks. Seega on Ortneri teooria antud raamatutes esitatud peegelpildis, kuid sisu jääb kehtima.

Kehasid kasutavad mõlemad mehed peamiselt objektidena, küll antakse mõnele neist ka subjekti väärtus, kuid peamine otstarve on neil objektiline. Meeste jaoks on naise keha objekt, mida kasutatakse täpselt oma äranägemise järgi, kuid samuti võib öelda, et naiste jaoks oli

meeste keha enesehinnangu tõstmiseks samuti suurepärane abivahend. Seega tahan öelda, et kehadele läheneti siiski kui objektidele.

Mõlemaid kirjanikke on tugevalt mõjutanud neid ümbritsenud keskkond ja kasvutingimused, mis on soodustanud vastakaid tundeid naiste vastu, millest tulenevalt on kirja pandud uurimistöös käsitlust leidnud romaanid. Mõlemas teoses on selgelt näha, kuidas klassikaline mehe ja naise suhe teose käigus muutub ja ei ühti täielikult enam Ortneri teooriaga, vaid on sellega pöördelises seoses, mille tõttu on naistegelased olude sunnil pidanud olema domineerivamaks pooleks.

Uurimistööd koostades avardas loetu mulle siiamaani ühiskonna poolt sisendatud ainuvõimaliku elamismalli mustrit – ka teisiti on võimalik oma elu elada. Suhtumine naistesse mõlemas romaanis tegi mind algul trotslikuks ja meestepõlglikuks, kuid süüvides pani see mind meestele pigem kaasa tundma. Loetud romaanide põhjal arvan mina täiesti siiralt, et igaüks väärrib õnne ja armastust ja see, kuidas üks inimene nendeni jõuab, on juba puhtalt tema enda otsustada ja neil hetkedel peabki olema egoist või vajadusel käituma „eesmärk pühitseb abinõu“ meetodil. Samas ma mõtlen, et mõlemad mehed käitusid teatud hetkedel valesti nii iseenda kui ka teiste suhtes ja arvan, et taoline käitumine on mitteaktsepteeritav just seetõttu, et ma olen naine ja minu eetilised väärtused on kujunenud teistsugusteks, samas ei mõista ma tavanormidega vastuolus elavaid inimesi mingitki moodi hukka. Mina imetlen kergust (mitte kerglust), millega mõlemad mehed läbi elu lendlesid, taoline päev-korrage-moto on tänapäeva keerulises ja murelikus suheterägastikus kerge ununema.

Uurimise käigus selgus nukker fakt, et mõlemast kirjanikust on Eesti meedias räägitud häbiväärselt vähe ja ma ei pea silmas ainult uurimistöös märgitud teostele pühendatud tähelepanu, vaid ka mõlema kirjaniku luuleteostele ja teistele romaanidele antud sära. Leian, et eesti lugejad on paljustki ilma jäetud ja seda ehk eelarvamuse tõttu, et Bukowski on ropp ja joob palju ning Ruitlase looming ei ole klassikaline.

ALLIKAD

Adler Jr., B. (2011) Mehed ja nende mänguasjad. Tallinn: ERSEN.

Beauvoir, S. de (1997) Teine sugupool. Tallinn: Vagabund.

Bourdieu, P. (2005) Meeste domineerimine. Tallinn: Varrak.

Bukowski, C. (2001) Naised. Tallinn: Eesti Päevaleht.

- Eslas, U., Jääger, M. (2009) Meestekeskne ühiskond teeb naisest vördja. [WWW-materjal] <http://www.postimees.ee/165578/meestekeskne-uhiskond-teeb-naisest-vardja>. (vaadatud: 17.01.2013)
- Fox Keller, E. (2001) Mõtisklusi soost ja teadusest. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Freud, S. (2000) Ahistus kultuuris. Tallinn: Vagabund.
- Freud, S. (1999) Inimhinge anatoomiast. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kirss, T. (2008) Sugu. [WWW-materjal] <http://keeljakirjandus.eki.ee/698-709.pdf>. (vaadatud: 17.01.2013)
- Kivi, A. (2001) Chinaskiga voodis. [WWW-materjal] <http://www.epl.ee/news/kultuur/chinaskiga-voodis.d?id=50805930>. (vaadatud: 17.01.2013)
- Koobak, R. (2005/2006) Nähtamatu kohalolek: (mehe) keha feministlikes teooriates. Lill, A., Annuk, E., Hinrikus, M. (Toim). Ariadne Lõng. VI aastakäik 1/2, lk 67–82.
- Korhonen, J. (2006) The Portrayal of Women in the Novels of Charles Bukowski. [WWW-materjal] <http://pure.ltu.se/portal/files/31005995/LTU-CUPP-06242-SE.pdf>. (vaadatud: 17.01.2013)
- Lange, A. (2006) Elukunstnik Charles Bukowski. [WWW-materjal] <http://www.epl.ee/news/kultuur/aleks-lange-elukunstnik-charles-bukowski.d?id=51043184>. (vaadatud: 17.01.2013)
- Marholm, L. (2004) Tänapäeva naine. Lill, A., Annuk, E., Hinrikus, M. (Toim). Ariadne Lõng. V aastakäik, 1/2, lk 172–179.
- Mihkelev, A. (2002) Naine mehe peas: Arvo Valtoni erootiliste fiktsioonide ahistus ja ironia. Lill, A., Annuk, E., Hinrikus, M. (Toim). Ariadne Lõng. III aastakäik, 1/2, lk 50–61.
- Mortensen, E. (2005/2006) Naise (eba)tõde ja le féminin: lugedes Luce Irigarayd koos Friedrich Nietzsche ja Martin Heideggeriga. Lill, A., Annuk, E., Hinrikus, M. (Toim). Ariadne Lõng. VI aastakäik 1/2, lk 97–107.
- Noormets, J. (2008) Keha. [WWW-materjal] <http://keeljakirjandus.eki.ee/710-720.pdf>. (vaadatud: 25.01.2013)
- Ortner, S.B. (2004) Kas naise ja mehe suhe on sama, mis looduse ja kultuuri suhe? Lill, A., Annuk, E., Hinrikus, M. (Toim). Ariadne Lõng. V aastakäik, 1/2, lk 127–141.
- Rodriguez Magda, R.M. (2009) Simulaakrumi nauding. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Ruitlane, O. (2009) Naine. Pärnu: Jumalikud Ilmutused.
- Sounes, H. (2003) Charles Bukowski. Pöörase elu rüpes. Tallinn: Tänapäev.